

Filmelmélet 1.

Történet és elbeszélés.
A narrátori funkciók, narrátori
szintek.

- **Hogyan lesz egymás mellé helyezett képekből történet ?**

Az elbeszélés szerkezeti egységei egy filmben

Történet és cselekmény, felépítés:

- Képkompozíció - beállítás -(vágással)-
jelenetek - szituációk - "felvonás" –
elbeszélés
- Jelenetek funkciója: epizód vagy fordulat
- Fordulat és epizód: a fordulat egy olyan
jelenet, amely történése megváltoztatja a
történet menetét, míg az epizód csak
tovább viszi a történetet.

Tzvetan Todorov szerint egy elbeszélésbe foglalt átalakulás 5 fázisra bontható:

- Az egyensúlyi helyzet a kiindulópontból
- Az egyensúly megbomlása valamely esemény következtében
- Annak felismerése, hogy az egyensúly felbomlott
- Kísérlet az egyensúly visszaállítására
- A kezdeti egyensúly visszaállítása.

- A narratív formák sokszerűségét a **kronológiai és motivációs** kettőség teszi lehetővé.

- Létezik az **elbeszélői bravúr**, amikor is a néző elég kronologikus és motivációs motívumot ismer, hogy kiszámítsa a narratíva végét, de ráébred, hogy eddig félrevezettük (*Shutter Island* végkifejlete).
- Ha az elbeszélő félrevezet vagy éppen előre elmond valamit a nézőnek, mielőtt a szereplő tudná, **suspensot** kelt (Hitchcock, horror filmek).

- Fabula - történet
- Szüzsé – cselekmény –
elbelszélés/narráció

- **David Bordwell** szerint a fabula egy kronológiai és okozati vázlat, amelyet a szüzsé konkrét szereplőkkel, fordulatokkal, helyszínekkel öltözteti fel. A cselekmény egy olyan eseménysor utánzása, melyeknek van eleje, közepe és vége. Ezeknek olyan ok-okozati láncot kell alkotniuk, amely az idő végtelenéből kiemel egy időintervallumot, ahol valami valamivé alakul.

- Bordwell viszont azt állítja, hogy a mese tisztán a néző gondolati **kontenciája**, azoknak a jelzések alapján, amelyeket a film formai elemei nyújtanak (így érvényesülhet a kritikus is).
- Persze van olyan film, amely készakarva vagy hiányosságok miatt nem képes adott utalást tartalmazó képeket megfelelő kulcsok szerint beilleszteni a cselekményfolyamatba.

- Az elbeszélés eszközei csak akkor bukkannak elő, ha meg tudjuk különböztetni, azt amit a narráció leír, attól ahogyan azt teszi.
- Pl. remake, ugyannak az irodalmi műnek az adaptációi stb.

- A néző gyakran eltévedhet egy filmben két kép vágása folyamán is, ha nincs valami közös ami összekapcsolja a kettőt, valami ami ismétlődjön (szereplő, napszak, tárgy), ezt nevezik redundanciának.
- A mai hollywoodi filmek elbeszélésmódja több redundanciát tartalmaz, mint kellene, így a néző nem kell megerőltesse magát (redundancia példa-ellenpélda Chaplin - *Aranyláz*, *Mr. Nobody*).
- Az egységes tér képzete a cél, ebből aztán kialakul a **establishing shot**, amikor is totált mutatunk az adott városról, ahol játszani fog a cselekmény.

- Léteznek cselekményvilágon belüli (**diegetikus**) és cselekményvilágon kívüli (**non-diegetikus** -) elemek (pl. *Inception*)
- Ezek világítanak rá, hogy a filmet egy narratív akarat szervezi, nem pedig a "valóság".

Egy film narratív szerkezete elbeszélésmódjának alapelemeit és fő elveit jelenti.

- Ezek az elvek:
- - az időrendi felépítése (sorrend),
- a cselekményszálak összefűzése (hány és hogyan kapcsolódik)
- az elbeszélés információinak rendszerezés és közlése, valamint a narrátor szerepe,
- a konfliktus helye az elbeszélésben (e köré szerveződik minden)
- az elbeszélés szerkezeti elemei (expoziáció, fordulatok és befejezés).

Tudás, tudatosság, közlékenység:

- Egy kitalált történet esetében képbe jöhet az elbeszélői tudás (pl. mi történt a film történeti kezdete előtt) vagy egy másik fajtája is, amikor az elbeszélő tesz úgy mintha nem tudná (pl. *Memento*).
- A krimik is ezzel játszadoznak, hiszen az elején nem tud a néző sokat, de végül mindentudó lesz vagy éppen a szereplő a mindentudó, s csak megjátssza, beképzeli, hogy nem tudja (pl. *Shutter Island*).

Narrátorok

- A narráció lehet **homodiegetikus** (a diegetikus világ része, pl. flashback, álom) vagy **heterodiegetikus** (nem tartozik a szereplők közé).
- A narrátori funkciók összefoglalását példákkal az alábbi linken olvasd el: *Narráció a filmben* alfejezet 4-5 oldal.
- <http://mmi.elte.hu/szabadbolcseszett/mediatar/vir/tankonyv/narracio/index04.html>

A narráció szintjei

- Edward Branigan a kommunikációs modell mintája alapján (feladó, üzenet és címzett) nyolc ilyen keretet vagy szintet vázol fel
- Az elbeszélés az információkat különbözőképpen *fokalizálja*, vagyis összpontosítja: az információkhoz hierarchizált formában jutunk hozzá
- Külső focalizáció: pl. az extradiegetikus narrátor a fő információforrás, vagy az intradiegetikus narrátor
- Belső focalizáció: a szereplő tudására támaszkodunk (az látjuk amit ő lát, vagy álmodik, vagy elképzeli – lásd a szubjektív beállítás fogalma)

Narrációs szintek

- 1. a történeti szerző
- 2. extrafikcionális narrátor
- 3. nondiegetikus narrátor
- 4. diegetikus narrátor
- 5. szereplői narráció: explicit narrátor
- 6. külső fokalizáció (szereplő nézőpontja)
- 7. belső (felszíni) fokalizáció (észlelés szintjén)
- 8. belső (mélységi) fokalizáció: gondolat, álom